

בש"פ 553/22 - פלונית, פלוני נגד מדינת ישראל

בבית המשפט העליון

בש"פ 553/22

לפני: כבוד השופט ש' שוחט

המבקשים: 1. פלונית
2. פלוני

נגד

המשיבה: מדינת ישראל

בקשת רשות לערור על החלטתו של בית המשפט המחוזי ב-ע"ח 18296-01-22 מיום 11.1.2022 שניתנה על ידי השופטת ע' אבמן-מולר

בשם המבקשים: עו"ד יצחק הומינר

החלטה

בקשת רשות לערור על החלטת בית המשפט המחוזי בע"ח 18296-01-22 (השופטת ע' אבמן-מולר), מיום 11.1.2022, במסגרתה דחה בית המשפט המחוזי את הערר שהגישו המבקשים על החלטת בית משפט השלום בצ"א 44804-07-19 (השופט א' לנג), מיום 4.1.2022, אשר האריך את תפיסת הנכס מושא הבקשה בפעם השישית, ב-60 ימים נוספים.

רקע עובדתי

עמוד 1

1. ביום 18.7.2019 תפסה המשיבה דירת מגורים הרשומה על שמה של המבקשת 1 (להלן בהתאמה: הדירה או התפוס ו-המבקשת) לאור חשד לביצוע עבירות הון וגניבה בידי מורשה על ידי בן זוגה, המבקש 2 (להלן: בן הזוג), אשר נכון לעת הזו, טרם הוגש נגדו כתב אישום. התפיסה נעשתה באמצעות הטלת איסור דיספוזיציה ועיקול ברישום, אשר חל רק על חלקו של בן הזוג בתפוס (מכוח חזקת השיתוף שבין הצדדים).

2. מאז תפיסת הדירה, הגישה המשיבה מספר בקשות לבית משפט השלום על מנת להורות על הארכת משך החזקת התפוס על יסוד הטענה כי בן הזוג נושא עונש מאסר בארצות הברית והדבר מקשה על ניהול חקירתו לצורך הגשת כתב אישום נגדו. בית משפט השלום האריך את תפיסת הדירה מפעם לפעם, ועררים שהגישו המבקשים על חלק מהחלטות אלו לבית המשפט המחוזי - נדחו.

כך, ביום 4.1.2022, החליט בית משפט השלום על הארכת תפיסת הדירה בפעם השישית, וזאת לתקופה של 60 ימים נוספים. המבקשים הגישו ערר נגד ההחלטה להאריך את התפיסה, בעוד המשיבה הגישה ערר נגד משך ההארכה שאושרה. ביום 11.1.2022 דחה בית המשפט המחוזי את שני העררים, תוך שקבע כדלקמן:

"בהחלטתו נשוא הערר התייחס בית משפט קמא להליכים שהתנהלו ומתנהלים בענייננו של החשוד. בית המשפט נתן דעתו לפעולות המתבצעות לצורך קידום הליך חקירתו של החשוד בארה"ב, וסבר כי לעת הזו יש לאפשר ליחידה החוקרת להמשיך ולהחזיק בחלקו של החשוד בנכס. בהתייחס לטענות אשת החשוד לפגיעה בקניינה ציין בית משפט קמא כי העיקול על הנכס הוא על חלקו של בן זוגה בלבד, עניין בעל משקל, שכן היחידה החוקרת נכונה לאפשר לה למכור את הנכס ולקחת מכספי התמורה את חלקו של בן זוגה לפיקדון לצורך חילוט עתידי. החלטתו זו של בית משפט קמא מאוזנת וסבירה. מחד בית המשפט הורה על הארכת החזקת התפוס, אך מאידך קבע פרק זמן שיאפשר מעקב אחר התקדמות הליך החקירה. בשים לב לנסיבות כפי שפורטו לעיל, לא מצאתי כי בהחלטה זו נפל פגם המצדיק התערבות של ערכאת הערעור" (ההדגשה הוספה - ש' ש').

3. על החלטה זו, מיום 11.1.2022, אשר אישרה את הארכת תפיסת הדירה בפעם השישית, הוגשה בקשת רשות הערעור שלפני:

טענות המבקשים

4. המבקשים טוענים, כי הבקשה מעלה סוגיה מהותית בעלת השפעה ממשית על זכויות יסוד, שטרם ניתנה בה הכרעה, ומן הראוי שתינתן כזו, על ידי בית משפט זה. לטענתם, יש לקצוב בזמן ובנסיבות את משך החזקת תפוס מכוח העילה השישית שבסעיף 32 לפקודת סדר הדין הפלילי (מעצר וחיפוש) [נוסח חדש], התשכ"ט-1969 (להלן: הפקודה), שהיא יציר הפסיקה ב-בש"פ 1359/17 מדינת ישראל נ' ברוך (להלן: עניין ברוך), וב-רע"פ 4526/18 אלוביץ' נ' מדינת ישראל, פסקה 26 (5.8.2018) (להלן: עניין אלוביץ'). זאת, בין היתר, משום "שתפיסה זו בניגוד לשאר עילות התפיסה המנויות בסעיף הנ"ל, לא הוגדרה ונקצבה בזמן והיוצא ממנה כי ניתן לתפוס מכוחה למשך זמן בלתי קצוב". בנוסף, כך טוענים המבקשים, מדובר בפגיעה בלתי סבירה בקניינם, וכי אין הצדקה להמשיך ולתפוס את הדירה לאחר שעברו למעלה משנתיים וטרם הוגש כתב אישום נגד בן הזוג, ובפרט מקום בו טענות המשיבה חוזרות על עצמן.

5. לאחר שעיינתי בבקשה, באתי לידי מסקנה כי דינה להידחות. כידוע, על החלטת בית משפט מחוזי בערר שנוגע לתפיסת חפצים לא מוקנה ערר בזכות. סעיף 38א(ב) לפקודה מורה, כי על המבקש לערור על החלטה כאמור לבקש רשות לעשות כן מבית משפט זה. מתן רשות לערור על החלטת בית המשפט המחוזי ב'גלגול שלישי', תינתן רק מקום בו מתעוררת שאלה בעלת חשיבות ציבורית או משפטית שחורגת מעניינם הפרטני של הצדדים, למעט בהתקיימן של נסיבות חריגות המצדיקות זאת (בש"פ 6653/21 זבארגה נ' מדינת ישראל (13.10.2021); בש"פ 2786/11 ג'ריס נ' מדינת ישראל, פסקה 7 (17.4.2011)).

חרף ניסיונם של המבקשים לשוות לבקשתם נופך עקרוני עניינה ביישום הדין הרלבנטי על נסיבותיה. טענת המבקשת לפיה עילת התפיסה השישית שבסעיף 32 לפקודה לא מוקצבת בזמן בעוד יתר העילות המנויות בפקודה מוקצבות בזמן – שגויה. ואפרט.

6. סעיף 32(א) לפקודה מפרט חמש חלופות שעשויות לשמש מקור סמכות לתפיסה:

"רשאי שוטר לתפוס חפץ, אם יש לו יסוד סביר להניח כי באותו חפץ נעברה, או עומדים לעבור, עבירה, או שהוא עשוי לשמש ראיה בהליך משפטי בשל עבירה, או שניתן כשכר בעד ביצוע עבירה או כאמצעי לביצועה".

לצד זאת, במסגרת עניין ברוך, נקבעה עילת תפיסה שישית, לפיה באפשרות המשטרה לתפוס נכסים וחפצים טרם הגשת כתב אישום, בשווי רכוש שקשור לביצוע העבירה, לצורך חילוט עתידי. בעניין ברוך נקבע, כי הסמכות לתפיסה "בשווי", לפי סעיף 21 לחוק איסור הלבנת הון, התש"ס-2000, (להלן: חוק הלבנת הון) חלה גם על תפיסה לפי סעיף 32(א) לפקודה ביחס לעבירות מס שהן "עבירות מקור" על-פי חוק הלבנת הון. מכאן תחולתן של יתר הוראות הפקודה על חפץ שנתפס בשווי מכוח הפקודה, לרבות סעיפים 33-37 לפקודה. הרחבה זו, לא חלה ביחס לעבירות אחרות שאינן מנויות בחוק הלבנת הון, ובכללן עבירות מס "רגילות" (ראו: בש"פ 333/21 אבו ג'אבר נ' מדינת ישראל, פסקה 39 (18.04.2021)).

7. סעיף 33 לפקודה מעגן את האפשרות לשמור את התפוס עד אשר יוגש לבית המשפט. זאת, בכפוף לכך שאם תוך שישה חודשים לא הוגש כתב אישום, תחזיר המשטרה את החפץ לאדם שממנו הוא נלקח, אלא אם תקופה זו הוארכה על ידי בית המשפט (סעיף 35 לפקודה). לצד זאת, סעיף 34 לפקודה מסדיר את סמכות בית המשפט ליתן צו בדבר הטיפול בחפץ שנתפס על ידי המשטרה, במהלך תקופת הביניים, אם הוגשה בקשה של אדם שתובע זכות בנכס או של שוטר.

8. בעוד שנכס תפוס לפי חמש עילות התפיסה שמנויות בפקודה קשור בקשר הדוק לעבירה או לנסיבות ביצועה, עילת התפיסה השישית אשר התגבשה בעניין ברוך מאפשרת תפיסה של נכס שאין לו כל קשר לביצוע העבירה. מכאן השוני, משהו, בתכליות שעומדות ביסוד עילות התפיסה.

תכליותיהן של חמש עילות התפיסה שמנויות בפקודה הן אלו: תפיסה למטרת מניעה עתידית של ביצוע עבירות; תפיסה למטרת חילוט; ותפיסה לצורך הצגת החפץ כראיה בבית המשפט (ראו: בש"פ 5820/16 שם טוב נ' מדינת ישראל (25.8.2016) (להלן: עניין שם טוב); בש"פ 342/06 חברת לרגו עבודות עפר בע"מ נ' מדינת ישראל (12.3.2006)). לעומת זאת, תכליתה של עילת התפיסה השישית היא הבטחת אפשרות לחילוט עתידי, וכן, "לאיין את הרווח הכספי, המהווה מניע מרכזי לביצוע עבירות - תוך לחימה עקיפה בעבירות המקור שהלבנת ההון נועדה להסתיר" (עניין ברוך, בפסקה 4; ראו גם: ע"פ 3390/19 אביטן נ' מדינת ישראל, פסקה 8 לחוות דעתו של השופט מינץ (21.11.2019) (להלן: עניין אביטן)). במובן זה, על אף שלעילת התפיסה השישית יש תכלית משותפת עם עילות התפיסה שמנויות בפקודה (חילוט עתידי), עילת התפיסה השישית שונה מהן, שכן אין בה כדי למנוע עבירה עתידית או אפשרות להצגת החפץ כראיה בבית משפט, שעה שאין לחפץ התפוס זיקה לביצוע העבירה.

האם יש בשוני זה כדי לשנות את משך החזקת התפוס?

9. המבקשים מבססים את בקשתם לרשות ערעור ב'גלגול שלישי' על כך שהעילה השישית שהוספה לסעיף 32(א) לפקודה אינה מוגבלת בזמן בעוד שיתר העילות שקבועות בסעיף זה מוגבלות בזמן. אני סבור כי טענה זו - שגויה.

ראשית, משך הזמן בו ניתן להחזיק תפוס בשווי רכוש שקשור בביצוע העבירה, נידון והוכרע כבר בפסיקתו של בית משפט זה. בעניין אביטן נקבע, כי החילוט יעשה בתום ההליך המשפטי ולאחר הרשעת נאשם שרכושו נתפס לחילוט. בעניין זה נידונה תפיסת רכוש בשווי רכוש שקשור בביצוע העבירה. בית המשפט העליון קבע:

"חילוטו הסופי של הרכוש מתבצע בסופו של ההליך הפלילי, לאחר הרשעה. בשלב החקירה, לפני הגשת כתב אישום או במהלך ניהול המשפט ראשי בית המשפט להעניק סעדים זמניים, כגון חילוט זמני של רכוש, מתן ערבויות, עיקול וכיו"ב. מטרתם של הסעדים הזמניים היא שמירת מצבת נכסיו של החשוד או הנאשם ומניעת הברחה או העלמה של רכוש אשר יסכלו את האפשרות לבצע חילוט סופי, ככל שההליך הפלילי יסתיים בהרשעה" (בפסקה פסקה 9 לחוות דעתו של השופט מינץ).

ראו גם עניין אלוביץ, אליו מפנים המבקשים, שם נקבע כדלהלן:

"האינטרס הציבורי בא לידי ביטוי בפוטנציאל החילוט והאפשרות לחילוט עתידי של רכוש בשווי. מול אינטרס זה יש ליתן משקל לחלוף הזמן ולפגיעה בקניין הפרטי של המבקשים, והכל תוך בחינת התפתחות החקירה, הצפי לקיום משפט ולסיומו בהרשעה ובחילוט" (בפסקה 26).

מכאן, ברי כי השאלה העקרונית, שלכאורה מתעוררת בבקשה, נידונה בפסיקה והוכרעה, עת נקבע כי חילוט תפוס בשווי (שחוסה, כאמור, מכוח ההרחבה גם תחת הוראות הפקודה) יעשה לאחר תום ההליך המשפטי שמתנהל נגד האדם שרכושו חולט. עם זה, נראה כי אם תהיה קביעה משפטית חלוטה בטרם הרשעה, לפיה השווי שקשור בעבירה

נמוך משווי הנכס התפוס, אזי ניתן יהיה להורות על ביטול התפיסה עוד בטרם הרשעה, בהתאם לנסיבות המקרה ובהתחשב בתכלית העילה השישית ובעובדה שאין לחפץ התפוס זיקה לביצוע העבירה.

שנית, ומעבר לצורך יאמר, כי קביעת מועד אחר, מוקדם יותר, לפקיעת תפיסה לפי העילה השישית, היה מרוקן מתוכן את הלכת ברוך. אם תפיסה לפי העילה השישית תוגבל בזמן ותפוג בטרם הרשעת נאשם בהליך המשפטי שמתנהל נגדו, אזי התכלית של חילוט עתידי בשווי לא תבוא לידי מימוש, שכן חילוט בשווי נעשה לאחר קביעה כי הנאשם מורשע, שאז למעשה ניתן לגבות את שהרוויח המורשע שלא כדין, בהתאם להחלטת בית המשפט.

שלישית, הגם שעילות התפיסה שמנויות בפקודה מוגבלות בזמן (על אף שניתן להאריך את התפיסה בהתאם לפרוצדורה הקבועה בפקודה), בית משפט זה כבר קבע, כי משך החזקת תפוס תלוי בנסיבות המקרה. ראו, למשל, רע"פ 1792/99 גאלי נ' משטרת ישראל, פ"ד נג(3) 312 (13.6.1999), במסגרתו נדחתה טענת המערער לפיה המשטרה אינה מוסמכת לתפוס חפץ שאין בכוונה להגיש כראיה לבית המשפט:

"[...] בסופה של תפיסה, ובכפוף להוראות-החוק האחרות, בית-המשפט הוא שיחליט מה ייעשה בחפץ. ואולם, החוק לא הורנו כי סמכותה של המשטרה עומדת לה להחזיק בחפץ התפוס עד אשר יוצג כראיה לבית-המשפט. ואפשר כוונת החוק היא להסמכת המשטרה להחזיק בחפץ עד אשר יוגש כראיה בהליך משפטי, והוא באותם מקרים שבהם העילה לתפיסתו הייתה עילה זו."

10. לאור האמור, אין בבקשה שלפני כל שאלה עקרונית שמצריכה הכרעה. נוסף על כך, לא השתכנעתי שמתקיימות נסיבות חריגות שמצדיקות מתן רשות לערור. הערכאות הנכבדות דלמטה, כפי שעולה מהבקשה עצמה וכן מהחלטות בית משפט השלום ובית המשפט המחוזי, בנוגע להארכת התפיסה מושא בקשה זו, הקפידו לבחון את פעולות המשיבה שנעשות לשם קידום חקירת בן הזוג, ואישרו את המשך התפיסה רק לאחר ששמעו את טענות הצדדים והסברי המשיבה בנוגע למאמצים שנעשים על מנת לקדם את החקירה.

לכך יוסף כי, הן בית משפט השלום הן בית המשפט המחוזי הקפידו כי תפיסת רכוש המבקשת תהיה מידתית. בגדר כך, בית משפט השלום קבע כי התפיסה תוארך בזמן קצר יותר באופן ניכר מזה שהתבקש על ידי המשיבה - חודשיים בלבד - כך שתהיה ביקורת נוספת על התקדמות הליך החקירה, ככל שתתבקש הארכה נוספת בתום תקופת הארכה. משך הארכה זו, אושר, כאמור, על ידי בית המשפט המחוזי. כמו כן, נעשה איזון ראוי בין האינטרס של חילוט עתידי במקרה של הרשעת בן הזוג לבין זכותה של המבקשת לקניין, שכן באפשרותה למכור את הנכס התפוס ולקחת מכספי התמורה את חלקה שלה, שעה שהעיקול מוטל על חלקו של בן הזוג בלבד. בנוסף, ניכר כי בית משפט השלום ובית המשפט המחוזי מפעילים ביקורת שיפוטית באופן עקבי אחר התפיסה, ודורשים מהמשיבה להמשיך ולהפעיל מאמצים לשם קידום החקירה.

11. אשר על כן, לא מצאתי כי המבקשים הצליחו להצביע על עניין מהותי או על נסיבות חריגות שמצדיקים דיון ב'גלגול שלישי'.

סוף דבר, הבקשה נדחת.

ניתנה היום, ה' באדר א התשפ"ב (6.2.2022).

שׁוֹפֵט
